

การเผยแพร่วัฒนธรรมในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

พุทธศาสนากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง "โครงการพระธรรมจาริก"

โครงการพระธรรมจาริกเป็นโครงการเผยแพร่วัฒนธรรมพุทธศาสนาในหมู่ชาวเขาของรัฐบาลไทย เพื่อให้ชาวเขาที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งอพยพมาจากที่ต่างๆ เปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนา ชาวเขาเหล่านี้มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา และการประกอบอาชีพ ผิดแผกแตกต่างจากประชากรไทยส่วนใหญ่ อันอาจก่อให้เกิดปัญหาในการปกครองและการอยู่ร่วมกัน รัฐบาลไทย จึงใช้ศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติเป็นสื่อกลาง ในการบูรณาการให้ชาวเขาหันมานับถือ ศาสนาพุทธเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป ให้ชาวเขามีความระลึกและสำนึกถึงความเป็นคนไทย โดยการปลูกฝังให้ชาวเขาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้ชาวเขาเกิดความรู้สึกรักชาติ มีหลัก ยึดเหนี่ยวจิตใจในสิ่งที่ตั้งตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ อันก่อให้เกิดประโยชน์อันอเนกอนันต์ ต่อการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ให้ชาวเขามีความจงรักภักดี ต่อชาติไทยและมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทย รักผืนแผ่นดินไทยด้วยสำนึกของตนเองว่า ตนเป็น คนไทยนับถือศาสนาพุทธ

ประวัติความเป็นมาของโครงการพระธรรมจาริก

โครงการพระธรรมจาริก ได้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2507 เมื่อนายประสิทธิ์ ติศวัณห์ หัวหน้ากองสงเคราะห์ชาวเขา ได้อุปสมบทและจำพรรษา ณ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ได้มีความคิดว่า หากว่าได้ให้พระภิกษุสงฆ์นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแพร่นับถือในหมู่ชาวเขาคงจะ เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติในด้านการปกครองและการพัฒนา จึงได้ถวายคำปรึกษาหารือกับ พระธรรมกิตติโสภณ (พระพุทธิวงค์มุนีปัจจุบัน) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสอยู่วัดเบญจมบพิตร ท่านเจ้า

อ่าวาสเห็นว่ามิประโยชน์แก่ประเทศชาติ จึงได้มอบหมายให้พระศรีวิสุทธิวงศ์ (พระเทพโมลีปัจจุบัน) ซึ่งเป็นอนุกรรมการสาขาวัฒนธรรมทางจิตใจ ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมหารือวางแผนกับหัวหน้ากองสงเคราะห์ชาวเขาในขณะนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อวางหลักการและวิธีการดำเนินงานของโครงการพระธรรมจาริกในขั้นทดลอง และนำเรื่องนี้เสนอให้กรมประชาสัมพันธ์พิจารณาเห็นชอบและสนับสนุน ซึ่งเรื่องนักรมประชาสัมพันธ์พิจารณาแล้วเห็นชอบและให้การสนับสนุน การดำเนินการทดลองโครงการเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2508 (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2528:7) โดยมีมูลนิธิเอเซียใต้ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่กรมประชาสัมพันธ์

พระภิกษุสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่ศาสนาเรียกว่า "พระธรรมจาริก" ทั้งนี้เพื่อให้ต้องตามพุทธภาษิตของพระพุทธองค์ที่ได้ตรัสแก่สาวกผู้แรกที่ถูกส่งออกไปประกาศศาสนาว่า

"จรถ ภิกขเช จาริกิ พุชชทิตาย พุชชสฺสชาย โลกานุกมปาย ๗๗ ทเสถ ภิกขเว ธมมิ."

(แปลได้ความว่า ตูกรภิกษุทั้งหลาย เธอจงจาริกท่องเที่ยวไป จงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก) (กรมประชาสัมพันธ์, 2510 : 46-47)

ในการทดลองปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาได้เริ่มพระธรรมจาริกครั้งแรกในปี พ.ศ. 2508 ได้มีพระภิกษุฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2528 : 8)

1. พระราชาคณะ พระครูสัญญาบัตร พระเถระที่มีอายุพรรษาพอสมควรเป็น หัวหน้าพระธรรมจาริก 10 สาย ๆ ละ 1 รูป
2. พระภิกษุฝ่ายวิปัสสนาธุระ 10 รูป
3. พระภิกษุฝ่ายคันถธุระ เปรียญเอก 10 รูป
4. พระเปรียญ พระนักธรรม ที่คุ้นเคยไปมาหาสู่ชาวเขา หรือพูดภาษาชาวเขาได้อีก 20 รูป

รวมทั้งหมด 50 รูป พระธรรมจาริกเหล่านี้ได้มีการจัดแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 รูป เดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ คือ แม้ว เย้า มูเซอ ลีซอ อีเก้อ และกะเหรี่ยง จำนวน 10 หมู่บ้านใน 5 จังหวัดคือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก และเพชรบูรณ์ มีการปฏิบัติงานเป็นเวลา 1 เดือน

ผลการทดลองปฏิบัติการเผยแพร่พุทธศาสนาตามโครงการพระธรรมจาริกครั้งนั้นปรากฏว่ามีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 10 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 5,000 คน รู้จักพระ รู้จักการกราบไหว้พระ ทำบุญตักบาตร และเข้าร่วมปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ 800 คน และได้ส่งบุตรหลานของตนเข้าบรรพชาเป็นสามเณรรวม 12 รูป

และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาโครงการพระธรรมจาริกได้ขยายพื้นที่ในการดำเนินงานในหมู่บ้านชาวเขาเพิ่มมากขึ้น และได้ขยายพื้นที่ครอบคลุมถึงหมู่บ้านคนไทยที่อาศัยอยู่บนภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ พะเยา ลำปาง แพร่ น่าน สุโขทัย พิชญ์โลก เลย์ อุทัยธานี สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี (ดูแผนภาพ แสดงที่ตั้ง กองอำนวยการและหน่วยปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก หน้า 72)

ในปี พ.ศ. 2513 จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาและฝึกอบรม การติดต่อประสานงานของโครงการพระธรรมจาริกที่วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เรียกว่า "ศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรชาวเขา" ในความอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั้งพื้นราบและชาวเขาที่ได้อุปสมบท ณ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร ได้เข้ามารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรม โดยจะศึกษาทั้งทางสายปริยัติธรรมและสายสามัญ สำหรับการศึกษาศายปริยัติธรรมได้เน้นหนักไปทางขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจวัตรประจำวันของสงฆ์ การศึกษาพระธรรมวินัย การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ส่วนการศึกษาสายสามัญได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่และในปี พ.ศ. 2534 นี้ ทางศูนย์ฝึกอบรมได้ร่วมกับวิทยาลัยครูเชียงใหม่ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนหลักสูตรวิทยาลัยครู สาขาวิชาการศึกษา ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี แก่พระธรรมจาริก พระธรรมจาริกที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิศาสตราจารย์ (คป.) เริ่มรับ สมัครเรียนรุ่นแรก ในวันที่ 1-7 พฤศจิกายน 2534 นี้ และจะเปิดเรียนในเดือนมกราคม 2535 เป็นต้นไป ผู้ที่สำเร็จการศึกษาและผ่านการฝึกอบรมจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นพระธรรมจาริก สำหรับผู้ที่ลาสิกขาบทแล้ว ก็จะได้นำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพสุจริตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของ โครงการพระธรรมจาริก

1. เพื่ออบรมศีลธรรมและหน้าที่พลเมืองดีแก่ชาวเขา
2. เพื่อให้การสงเคราะห์ทางจิตใจ การศึกษา การรักษาพยาบาล การช่วยเหลือในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชาวเขามีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกับคนไทยทั่วไป
3. เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทบาทและหน้าที่ของพระธรรมจาริก

1. ด้านศาสนา
  - ปฏิบัติงานพัฒนาจิตใจให้ชาวเขาปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาให้มีความเชื่อด้วยเหตุและผล เช่น ในเรื่องของการเจ็บป่วยนั้น มีสาเหตุมาจากอะไร มากกว่าที่จะมีความเชื่อว่าการเจ็บป่วยมีสาเหตุมาจากการกระทำของผี
  - สนับสนุนให้ชาวเขาแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
  - เมื่อชาวเขาเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาต้องการจะบวชก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ชาวเขาเหล่านั้น และหากชาวเขามีความศรัทธาและเป็นพุทธมามกะแล้ว ก็สมควรที่จะละทิ้งการถือผี โดยการประกอบพิธีกรรมการตัดผีให้
  - ปฏิบัติตามภารกิจของสมณะ จัดให้มีการทำบุญใส่บาตร ฟังธรรมและบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางศาสนา
2. ด้านชาวเขาสัมพันธ์
  - เป็นแกนกลางในการสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจระหว่างชาวเขากับคนไทยพื้นราบ และทำหน้าที่สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวเขา
  - สร้างความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดี มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย

3. ด้านสนับสนุนงานสงเคราะห์และพัฒนา

- เป็นสื่อกลางในการนำบริการของรัฐเข้าไปในหมู่บ้านชาวเขา
- ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวเขาได้รับข่าวสารวิทยาการต่าง ๆ
- ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น
- เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นที่พึ่งในทางความคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

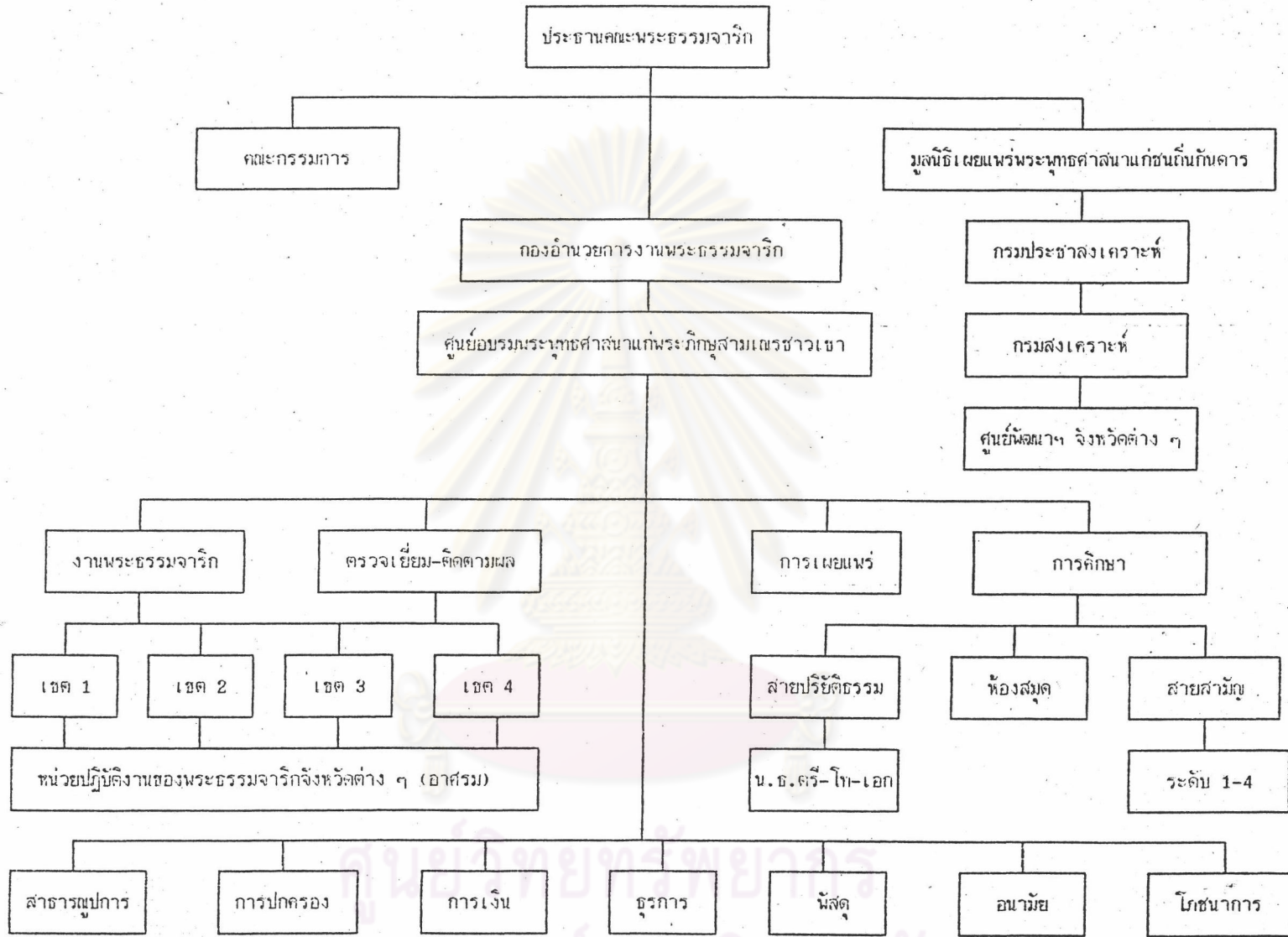
ของชาวเขา

- แนะนำชาวเขาไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า และแนะนำชาวเขา ตลอดจนช่วยเหลือชาวเขาให้เลิกปลูกฝิ่นและสุบฝิ่น

ในการดำเนินงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามโครงการพระธรรมจาริกจะมีการจัดส่งพระภิกษุสามเณร "พระธรรมจาริก" เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน มีการจัดสร้างอาศรมพระธรรมจาริกในหมู่บ้าน และในการดำเนินงานตามโครงการพระธรรมจาริกมีการแบ่งสายบริหาร งานดังนี้ (ดูแผนภูมิการบริหารงานพระธรรมจาริก หน้า 71)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

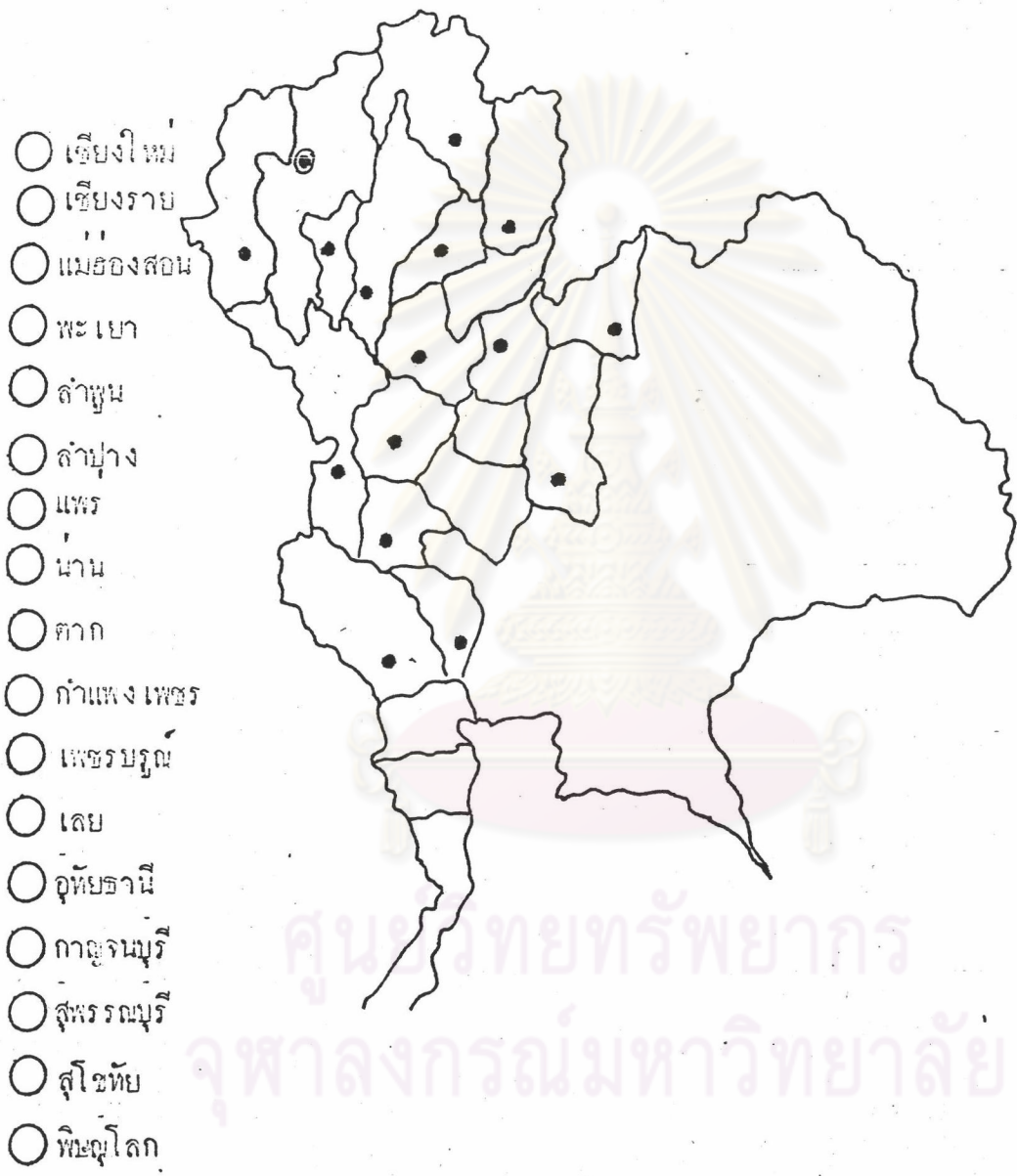
ภาพที่ 14 แผนภูมิการบริหารงานพระธรรมจาริก

หมายเหตุ	เขต 1	เขต 2	เขต 3	เขต 4
	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *
	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *
	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *
	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *	เชียงใหม่ *

* เป็นจังหวัดที่ตั้งของทำการเขต

ที่มา : สถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ประเมินผลการศึกษาวงศ์ของคณะพระธรรมจาริก มีนาคม 2528

ภาพที่ 15 ภาพแสดงที่ตั้งกองอำนาจการและหน่วยปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก

โครงการพระธรรมจาริกได้จัดรูปแบบสายงานควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพระธรรมจาริก
ออกเป็น 4 เขต คือ

เขต 1 ปฏิบัติงานพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และลำพูน

เขต 2 ปฏิบัติงานพื้นที่ 3 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา และลำปาง

เขต 3 ปฏิบัติงานพื้นที่ 9 จังหวัด คือ ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย
อุทัยธานี กำแพงเพชร สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี

เขต 4 ปฏิบัติงานพื้นที่ 2 จังหวัด คือ น่านและแพร่

ในเขตปฏิบัติงานหนึ่ง ๆ จะมีภิกษุหัวหน้าเขต จำนวน 1 รูป เป็นผู้ควบคุม มีหน้าที่ออกตรวจการ
ปฏิบัติงานของพระธรรมจาริกในท้องที่รับผิดชอบ

ในปี พ.ศ. 2533 นี้ ได้มีพระธรรมจาริกที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธศาสนา
ทั้ง 4 เขต ทั้งหมดรวม 260 รูป มีอาศรมพระธรรมจาริกทั้งหมด 123 อาศรม มีหมู่บ้านชาวเขา
ที่เป็นหมู่บ้านหลักและหมู่บ้านบริวารอยู่ในโครงการเผยแผ่ 351 หมู่บ้าน (กรมประชาสัมพันธ์,
2533 : 53)

ผลงานการเผยแผ่พุทธศาสนาแก่ชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก

การดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาในหมู่บ้านชาวเขาของโครงการพระธรรมจาริก ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2508 - 2526 งานโครงการพระธรรมจาริกได้อาราธนาพระภิกษุสามเณรทั้งชาวเขา
และชาวพื้นราบออกไปปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากการที่พระธรรมจาริกได้กระทำตัวให้เป็น
ที่เชื่อถือศรัทธาของชาวเขาให้ปฏิบัติตัวตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ยังได้ชักจูง
แนะนำให้บุตรหลานชาวเขาได้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร ณ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร
แล้วเข้าศึกษาที่วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่

ตัวเลขสถิติเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของคณะพระธรรมจาริกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 -
2526 (สถาบันวิจัยชาวเขา, 2528 : 9) มีชาวเขาศรัทธาในพระพุทธศาสนาร่วมอุปสมบท
บรรพชาเป็นภิกษุสามเณร 2,143 รูป โดยในแต่ละปีมีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ขออุปสมบทบรรพชา

ร่วมในโครงการพระธรรมจาริกประมาณปีละ 150 คน ซึ่งในจำนวนนี้จะเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง
จากจังหวัดเชียงใหม่เสียเป็นส่วนใหญ่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 16 ภาพอาคารพระธรรมจาริกบ้านแม่โต

ในการดำเนินงานของโครงการพระธรรมจาริก เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมศาสนาแก่ชาวเขานั้น จะไม่มุ่งเน้นให้ชาวเขาต้องละทิ้งการถือผีแล้วมานับถือศาสนาพุทธ แต่จะเป็นการนับถือพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการถือผี แต่หากมีผู้ใดต้องการจะตัดผีทางโครงการพระธรรมจาริกก็จะให้พระธรรมจาริกเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมตัดผีให้

การเผยแพร่วัฒนธรรมศาสนาแก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต

บ้านแม่โตเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านหนึ่ง ที่เป็นพื้นที่ในการปฏิบัติงานตามโครงการพระธรรมจาริกเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมศาสนาแก่ชาวเขา ที่หมู่บ้านแม่โตมีการจัดตั้งอาศรมพระธรรมจาริกเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 รวมแล้วมีพระธรรมจาริกที่เคยจำพรรษาที่อาศรมแห่งนี้ 19 รูป แต่ละรูปจะเข้ามาจำพรรษาครั้งละ 1 - 2 ปี รวมระยะเวลา 13 ปีที่มีการจัดตั้งอาศรมพระธรรมจาริกที่บ้านแม่โตเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมศาสนาแก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่ในปัจจุบันที่อาศรมพระธรรมจาริกหมู่บ้านแม่โต ไม่มีพระธรรมจาริกจำพรรษาอยู่เป็นระยะเวลาเกือบ 6 เดือนแล้ว ด้วยพระธรรมจาริกที่จำพรรษาอยู่ได้ลาสิกขาบท อาศรมบ้านแม่โตจึงอยู่ในความดูแลของพระธรรมจาริกที่จำพรรษาอยู่ที่อาศรมบ้านแม่ตะปูลุ อย่างไรก็ดีได้มีบุตรของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผีได้อุปสมบทเป็นสามเณรอยู่ที่อาศรม ได้อุปสมบทเป็นเวลา 3 เดือนกว่าแล้ว ทำหน้าที่เฝ้าอาศรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันพระออกพรรษา

ผลการทำงานของคณะพระธรรมจาริกที่บ้านแม่โต มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธและทิ้งการถือผี จำนวน 7 หลังคาเรือน ชาวเขาทั้ง 7 หลังคาเรือนนี้ละทิ้งความเชื่อเดิมเกี่ยวกับการถือผีทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีน้ำ ผีไร่ ผีนา จะไม่ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี "เอาะแซ" แต่ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องขวัญ และ "ยั่ว" นอกจากนี้ยังมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือผียังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับผี มีการประกอบพิธีกรรม "เอาะแซ" และในขณะเดียวกันก็เรียกตนเองว่าเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ "บาพอ" (กะเหรี่ยงเรียกการนับถือศาสนาพุทธว่า "บาพอ") ซึ่งชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ยังคงถือผีควบคู่ไป

กับการนับถือศาสนาพุทธจะยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการถือผีไม่ว่าจะเป็นผีป่า ผีเขา ผีน้ำผีดิน และยังคงประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง การเสี่ยงทายทำนาย มีความเชื่อในเรื่องขวัญ และ "ยั่ว" และยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการเจ็บป่วยว่ามีสาเหตุมาจากการกระทำของผี หรือเชื่อว่าการเจ็บป่วยมีสาเหตุเกิดมาจากขวัญหนีหรือขวัญหาย

ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ (ตัดผี) และชาวบ้านเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการถือผี จะเข้าร่วมงานพิธีกรรมสำคัญ ๆ ทางศาสนาในวันเข้า-ออกพรรษา จะมีการนำข้าว อาหาร และดอกไม้ไปทำบุญที่วัด แต่ในวันพระก็ไม่มียกกรรมพิเศษอะไร หากแต่จะถือเป็นวันหยุดที่จะไม่ออกไปปฏิบัติภารกิจอะไร

ตามความเข้าใจของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการถือผีนั้น พวกเขาเชื่อว่าศาสนาพุทธและผีนั้น ไม่สามารถแยกจากกันได้ การที่พวกเขา นับถือศาสนาพุทธก็เป็น การนับถือศาสนาเช่นเดียวกับคนเมือง (คนไทยในภาคเหนือ) ที่พวกเขาได้เคยไปติดต่อกับค้าขาย และไปรับจ้างทำงานในไร่นา การนับถือศาสนาพุทธพวกเขาไม่ต้องการละทิ้งการถือผีและความเชื่อเดิม พวกเขายังคงดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตประจำวันตามคติความเชื่อเดิมของพวกเขาได้ไม่เปลี่ยนแปลงตามที่บรรพบุรุษของพวกเขา ได้เคยปฏิบัติมา

คริสต์ศาสนากับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง

คริสต์ศาสนาที่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทย เป็นคริสต์ศาสนานิกายอเมริกันแบพติสต์ ซึ่งเป็นคริสต์ศาสนานิกายหนึ่งในคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ การเข้ามาเผยแพร่ศาสนาของศาสนาคริสต์นิกายอเมริกันแบพติสต์ ได้เข้ามาเผยแพร่โดยผ่านทางประเทศพม่า โดยเข้ามาเผยแพร่ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศพม่าเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1828 โดยมีกะเหรี่ยงจากประเทศพม่าที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ได้เข้ามาเผยแพร่ โดยทำงานร่วมกับมิชชันนารีอเมริกันแบพติสต์ (ซันนี่ แคนพวงพี, 1978 : 32 - 33)

ในประเทศพม่าที่เมืองทาวอย มิชชันนารีอเมริกันแบพติสต์ได้เริ่มทำงานครั้งแรกกับชนเผ่ากะเหรี่ยง และได้มีกะเหรี่ยงที่ยอมรับเปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์คนแรกคือนายโก่ตาบยู

เขามีอาชีพเป็นโจร มีฐานะยากจนและเป็นคนดุร้าย ซึ่งชั้นนี้ แดนพงฟี ได้กล่าวอ้างถึงบันทึกของ Rev. Adomiran Judson มิชชันนารีคนแรกที่เริ่มทำงานเผยแผ่ศาสนาคริสต์ต่ออเมริกันแบบติสต์กับชนเผ่ากะเหรี่ยงในพม่า ที่ได้เขียนเกี่ยวกับโก่ตายุ่ว่า

นายโก่ตายุเป็นคนยากจนและเคยเป็นคนดุร้าย ได้หนีออกจากบ้านเมื่อครั้งอายุ 13 ขวบ หลังจากนั้นไปร่วมสมคบกับโจร และต่อมาก็กลายเป็นหัวหน้าโจร ท่านเคยเล่าว่า ขณะที่เป็นโจรท่านเคยฆ่าคนมากกว่า 30 คน และต่อมาก็กจัดไปเป็นทาสรับใช้พม่า ที่ท่านพ้นจากการเป็นทาส เพราะอาจารย์ Judson ได้ไถ่ท่านออกมาและมาอยู่ในบ้านของอาจารย์จนในที่สุดก็รับเชื่อใน พระเยซูคริสต์ และต่อมาก็กลายเป็นผู้ประกาศที่มีชื่อ ท่านเป็นที่รู้จักของคนรุ่นหลังว่า เป็นบิดาแห่งความเชื่อของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (1978 : 33)

เมื่อโก่ตายุได้เปลี่ยนศาสนามานับถือศาสนาคริสต์ และเขาได้ออกเผยแผ่ศาสนาในหมู่ชาวกะเหรี่ยงในพม่าพร้อมกับคณะมิชชันนารีอเมริกันแบบติสต์ และได้มีกะเหรี่ยงเป็นจำนวนมากที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในครั้งนั้นได้ใช้ภาษาพม่า แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1832 Jonathan Wade มิชชันนารีอเมริกันแบบติสต์ได้คิดภาษากะเหรี่ยงได้สำเร็จ โดยดัดแปลงมาจากตัวอักษรและหลักการใช้ภาษาพม่า (Shrock, 1970 : 799) ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการแปลคัมภีร์ไบเบิลในการเผยแผ่ศาสนา และต่อมาในปี ค.ศ. 1853 Francis Mason ได้ร่วมทำงานกับชาวกะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ แปลพระคัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาใหม่เป็นภาษากะเหรี่ยงได้สำเร็จ (ชั้นนี้ แดนพงฟี, 1978 : 34) จากการคิดค้นอักษรชาวกะเหรี่ยงได้สำเร็จ จึงทำให้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในหมู่ชาวกะเหรี่ยงในพม่าประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น เพราะได้ไปสอดคล้องกับคติความเชื่อเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับตำนานบันทึกทองที่หายไป (golden book) ซึ่งเป็นบันทึกเกี่ยวกับกำเนิดของธรรมชาติ (a book of supernatural origin) ตามความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง พวกเขาเชื่อว่าบันทึกนี้ได้สูญหายไป แต่พวกเขาก็เชื่อว่าวันหนึ่งพวกเขาจะได้บันทึกนี้กลับคืนมา เมื่อวันนั้นมาถึงก็จะกลายเป็นยุคทองของกะเหรี่ยง เป็นการก้าวสู่ยุคพระศรีอารีย์ (messianic age) และเมื่อมีการเข้ามาเผยแผ่

คริสต์ศาสนาของชาวตะวันตกพร้อมกับคัมภีร์ไบเบิล จึงทำให้กะเหรี่ยงตีความว่า เป็นการเริ่มเข้าสู่ยุคใหม่ที่พี่น้องผิวขาวได้กลับมาพร้อมบันทึกทอง (Ling, 1985 : 14) ซึ่งตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับบันทึกทองที่หายไปมีอยู่ว่า

...ยิวเป็นผู้สร้างโลกและมวลมนุษย์ทั้งหลาย ยิวเป็นบิดาของมนุษย์ มีชนชาติกะเหรี่ยงเป็นพี่ชายคนโต เขาได้ทำบันทึกที่ยิวได้มอบให้สูญหายไป ทำให้พวกเขาตกอยู่ในภาวะแห่งความโง่เขลา ไม่รู้ และทุกข์ยากอย่างแสนสาหัส ผู้ที่นำบันทึกทองของพวกเขาไปคือชนผิวขาวผู้เป็นน้องคนสุดท้อง แต่พวกเขา ก็มีความเชื่อว่าวันหนึ่งน้องชายผิวขาวจะนำบันทึกทองนั้นกลับมา และเมื่อนั้นชนชาติกะเหรี่ยงก็จะพ้นจากความทุกข์ยากที่ได้ประสบอยู่...

(Zan and Soward, 1963 : 305)

จากตำนานเกี่ยวกับบันทึกทองที่หายไปนี้กับการเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาของชนผิวขาวพร้อมกับการคิดตัวอักษรภาษากะเหรี่ยง ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อและศรัทธาเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์กันเป็นอย่างมาก ประกอบกับทางคณะผู้เผยแผ่ศาสนา จะเน้นการเผยแผ่ศาสนาและส่งเสริมสนับสนุนให้กะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ ต้องอุทิศตนในการเผยแผ่ศาสนาในหมู่ชนเผ่าเดียวกัน เพราะพวกเขาเหล่านั้นจะมีความเข้าใจชีวิต วัฒนธรรมตลอดจนคติความเชื่อ ทำให้การเผยแผ่ศาสนาประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

คริสต์ศาสนานิกายอเมริกัันแบพติสต์ ได้เริ่มเข้ามาเผยแผ่ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในประเทศไทย โดยผ่านทางประเทศพม่าเพราะจำนวนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยมีจำนวนมากและประกอบกับมีปัญหาทางด้านการเมืองในประเทศพม่า จึงทำให้เริ่มมีการเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในประเทศไทย คณะผู้เผยแผ่ศาสนาได้มีความพยายามหลายครั้งในการเข้าเผยแผ่ในประเทศไทยในนามคริสตจักรพม่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 1830 โดยนายโก่ตาบยู เป็นผู้นำเข้ามาเผยแผ่แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะนายโก่ตาบยูไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศไทย ได้มีการนำเข้ามาเป็นครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1830 เมื่อ Bray Ton มิซชันนารีอเมริกัันแบพติสต์และเพื่อนอีก 3 คนเดินทางเข้ามาประเทศไทย แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการ

เดินทางที่ลำบากต้องผ่านป่า เขา ลำห้วย ผู้ร่วมเดินทางเกิดป่วยเป็นไข้มาเลเรีย จึงต้องเดินทางกลับเข้าไปรักษาตัวที่พม่า หลังจากครั้งนั้น ได้มีความพยายามที่จะส่งผู้เข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทยหลายครั้งแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1880 ได้มีอาสาสมัครชาวกะเหรี่ยงในพม่าที่นับถือศาสนาคริสต์เข้ามาเผยแผ่ศาสนาจำนวน 3 คนคือ สว่าหม่อพลอ สว่าน้อยมยะ และสว่าซอเก¹ ได้เดินทางเข้ามาทางจังหวัดเชียงรายและเดินทางต่อไปยังจังหวัดลำปางและจังหวัดเชียงใหม่ (ชั้นนี้ แตนพงพี, 1978 : 36 - 38) การเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในครั้งนั้นปรากฏว่ามีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงประมาณ 400 คน ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ (Traxton, 1958 : 56 - 57) จนถึงปี ค.ศ. 1948 มีคริสตจักรที่ได้ก่อตั้งถึง 8 คริสตจักร และได้มีการอบรมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนา เพื่อเป็นผู้เผยแผ่ศาสนาออกไปเผยแผ่ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงด้วยกัน เพราะพวกเขาสามารถเข้าใจชีวิตและวัฒนธรรมของคนเผ่าเดียวกันได้ดี การเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ของคริสตจักรพม่า ได้มีผู้เผยแผ่ศาสนาชาวกะเหรี่ยงจากพม่าลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาเผยแผ่ โดยได้รับความช่วยเหลือจากอเมริกันแบปติสต์ในประเทศพม่า จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1948 Van Benschoten มิชชันนารีอเมริกันแบปติสต์ ได้อาสาสมัครมาทำงานในพม่า แต่ประสบกับปัญหาสงครามกลางเมืองในพม่าจึงได้เดินทางมาทำงานเผยแผ่ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยในปี ค.ศ. 1950 ที่จังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ (ชั้นนี้ แตนพงพี, 1978 : 58) และในปี ค.ศ. 1854 เขาก็ได้ร่วมกับผู้นำคริสตจักรต่าง ๆ จากจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่สะเรียงก่อตั้งคริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ขึ้น (Karen Baptist Convention) คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์เป็นองค์กรคริสตจักรที่ทำงานในการเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ปัจจุบันมีสมาชิกคริสตจักรแบ่งออกเป็น 6 ภาค ได้แก่ ภาคเชียงราย ภาคเชียงใหม่ ภาคมูเสคี ภาคแม่สะเรียง ภาคช็โยน และภาคปาย มีคริสตจักรทั้งหมด 66 คริสตจักร สมาชิกประมาณ 12,000 คน²

¹ สว่า แปลว่า อาจารย์

² ลัมภาษณ์ อาจารย์ชั้นนี้ แตนพงพี คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2534

คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์มีกิจกรรมหลักคือ

1. การประกาศเกียรติคุณของพระเยซูคริสต์เผยแพร่ศาสนา
2. การให้การศึกษาแก่ชาวเขา โดยการสร้างโรงเรียน หอพัก และสนับสนุนด้านทุนการศึกษา
3. สร้างโรงพยาบาลและให้การฝึกอบรมสุขภาพขั้นพื้นฐาน
4. การพัฒนาอาชีพการเกษตร

การทำงานของคริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ เป็นอิสระจากสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ยกเว้นภาคเชียงรายที่ขึ้นอยู่กับภาค 10 ของสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้เข้ามาเผยแพร่จนถึงปี 1955 คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ที่ประกอบไปด้วยภาค เชียงใหม่ เมสเสคี และแม่สะเรียง ประกาศไม่เข้าร่วมอยู่ในสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย เพราะมีปัญหาด้านภาษาที่แตกต่างกันระหว่างภาษาไทย และภาษากะเหรี่ยง ตลอดจนความแตกต่างทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมตั้งที่ชั้นนี้ แต่งพงพี ได้กล่าวอ้างไว้ว่า

สาเหตุที่คริสตจักรกะเหรี่ยงฝ่ายหนึ่งยอมเข้ามาอยู่ในสภาคริสตจักรนั้น ไม่ได้หมายความว่าเกิดการขัดแย้งกันขึ้น แต่เป็นเพราะว่าผู้นำคริสตจักรกะเหรี่ยง ในสมัยนั้นเห็นว่ากะเหรี่ยง ซึ่งมีภาษาต่างจากภาษาไทยและระดับความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีบางอย่างไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงเห็นว่าถ้ากะเหรี่ยงจะแยกตัวออกจากสภาคริสตจักร โดยมีอเมริกาแบปติสต์ให้การสนับสนุน โดยตรงแล้วคงสามารถทำงานเองได้และคงเกิดผลมากกว่า

(1978 : 65)

จึงทำให้คริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ แบ่งออกเป็นสองส่วนที่ทำงานอิสระจากสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยประกอบด้วย ภาคเชียงใหม่ ภาคมุสเลคี ภาคแม่สะเรียง ภาคซีโยน และภาคปาย ส่วนภาคเชียงรายนั้น ยังคงทำงานขึ้นตรงต่อสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยและขณะเดียวกันก็ขึ้นอยู่กับคริสตจักรกะเหรี่ยงแบปติสต์ด้วย

การเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โต

ศาสนาคริสต์ได้เริ่มเข้ามาเผยแพร่ที่อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมา โดยผู้เผยแพร่ศาสนาจากประเทศพม่า ที่ตำบลบ่อแก้วได้มีการสร้างคริสตจักรแห่งแรกที่บ้านแม่ย่างห้า ซึ่งบ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติงานและในประมาณปี ค.ศ. 1958 ได้มีการสร้างโรงเรียนฝึกรบพระคัมภีร์ ต่อมาเมื่อจำนวนผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์มีจำนวนมากเพิ่มขึ้น จึงได้มีการขยายคริสตจักรบ้านห้วยฟานและคริสตจักรบ้านแม่โต

ที่หมู่บ้านแม่โตทางคริสตจักรได้เข้าไปตั้งโบสถ์เมื่อประมาณ 4 ปีที่ผ่านมา แต่เดิมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่โตที่นับถือศาสนาคริสต์จะเดินทางไปเข้าโบสถ์ที่บ้านสบห้วยฟาน "คริสตจักรเบทาเนีย"แต่ต่อมาด้วยจำนวนผู้นับถือศาสนาคริสต์ที่หมู่บ้านแม่โตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นคือในปัจจุบันมีจำนวนถึง 98 คน จึงได้มีการจัดสร้างโบสถ์ขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสาขาของคริสตจักรเบทาเนีย บ้านห้วยฟาน ตำบลบ่อแก้ว การทำงานของคริสตจักรเบทาเนียขึ้นอยู่กับคริสตจักรภาคเชียงรายของคริสตจักรกะเหรี่ยงแบพติสต์ ซึ่งอยู่กับภาค 10 ของสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ทางศาสนาคริสต์ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่บ้านแม่โตที่นับถือศาสนาคริสต์ คือ การนำพันธุ์ไม้ผลมาแจก การนำเสื้อผ้าเครื่องกันหนาวมาแจกทุกปี และมีการให้ทุนการศึกษาสำหรับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ และที่บ้านแม่ย่างห้าได้มีการสร้างหอพักสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่นับถือศาสนาคริสต์ที่ได้ทุนมาศึกษาที่โรงเรียนแม่ย่างห้า ซึ่งเป็นศูนย์ฝึกรบพระคัมภีร์